

محمد بن ابوبکر؛ الگوی ولایت‌مداری برای آقا زاده‌ها

پیوند میان محمد بن ابی بکر و امیرالمومنین دو سویه بود، زیرا امیرالمومنین (علیه السلام) نیز محمد را دوست می‌داشت و رفتار او را تحسین می‌کرد.

پیوند میان محمد بن ابی بکر و امیرالمومنین دو سویه بود، زیرا امیرالمومنین (علیه السلام) نیز محمد را دوست می‌داشت و رفتار او را تحسین می‌کرد.

به گزارش خبرنگار مهر، محمدامین غروی در یادداشتی که به صورت اختصاصی در اختیار خبرگزاری مهر قرار داده است به ویژگی‌های شخصیتی محمد بن ابی بکر پرداخته است که در ادامه می‌خوانیم:

در جامعه صدر اسلام، وراثت، تنها شیوه برای تحصیل شرافت و اصالت نبود؛ زیرا این برتری‌ها می‌توانست از مسیر ایمان و اکتساب نیز به دست آید. برخی از نخبگان اجتماعی در آن دوران، کسانی بودند که جایگاه اجتماعی آن‌ها وامدار شرافت دودمانی و نسبشان بود. برخی دیگر نیز به دلیل مقام‌های معنوی و درجات ایمانی، از منزلت و مکانت اجتماعی والایی برخوردار بودند. در این میان، «محمد بن ابی بکر» جز معدود مسلمانانی بود که توانست ویژگی‌های مختلف را هم‌زمان در خود جمع کند.

در بیست و پنجم ذی الحجه سال دهم هجری، کودکی در خانواده ابوبکر چشم به جهان گشود که رسول‌گرامی اسلام (ص) پیش از این، تولدش را بشارت و نام‌وی را انتخاب کردند؛ چه آنکه ابوبکر به یک سفر جنگی رفته بود. اسماً بنت عُمیس که در آن زمان به عقد او درآمده بود، خوابی دید که خاتم الانبیا (ص) خطاب به اسماً فرمود: «تعبیر خواب تو این است که ابوبکر، تندرست باز خواهد گشت و تو از او صاحب فرزندی به نام محمد خواهی شد که خداوند او را درهم کوبنده کفار و منافقان قرار خواهد داد. [۱] پ‌س از آنکه محمد به دنیا آمد، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در حقیقت دعا فرمودند: «اللهم بارک فیه و ارزقه یرّه، و أعنه علی تأدیة حقه، و اجعله محباً لبیک و لأهل نبیه، [۲] خدایا این نوزاد را مبارک گردان و نیکی‌اش را روزی بفرما. او را در ادای حقیقت کمک کن و دوستدار پیامبرت و خاندان پیامبر قرار ده.» این دعا به درجه استجاب رسید و محمد در راه محبت امیرالمومنین (علیه السلام) جانش را فدا کرد.

تربیت یافتگی در دامان ولی خدا

محمد در کودکی پدرش را از دست داد و پس از مدتی مادرش اسماً با امیرالمومنین (علیه السلام) ازدواج کرد و در منزل ایشان وارد شدند. [۳] محمد بن ابوبکر در سایه توجهات و مراقبت‌های آن حضرت رشد یافت و مراحل کمال و ادب را پیمود. در سال‌هایی که شخصیت او شکل می‌گرفت، معارف و اندیشه‌های دینی را در سایه سار تعالیم امیرالمومنین (علیه السلام) آموخت و به درجه‌ای از معرفت، دینداری و بندگی رسید، که به «عابد قریش» شهرت یافت. [۴] محمد آن چنان در چشم و دل امیرالمومنین (علیه السلام) جای گرفت، که او را فرزند خود از صلب ابوبکر برشمرد [۵] از این رو، در تربیت و پرورش او، هم‌چون فرزندان خویش اهتمام ورزید. [۶] سرانجام، صداقت و نجابت محمد موجب شد در زمره پنج یار وفادار آن حضرت جای گیرد؛ [۷] به گونه‌ای که امام کاظم (علیه السلام) او را به عنوان یکی از حواریون امیرالمومنین (علیه السلام) و مقامش را هم‌سان منزلت ابودر غفاری در نزد پیامبر معرفی کرده‌اند. [۸]

مدال آور در ولایت‌مداری

با مطالعه در صفحات تاریخی، تصویری روشن و موجه از محمد بن ابوبکر، به عنوان مجاهد، رزمنده راه حق و رهرو راستین امیرالمومنین (علیه السلام) به ذهن‌ها خطور کرده و سرنوشت او در مبارزه با کافران و منافقان، همان‌گونه که خاتم الانبیا (صلی الله علیه و آله) در تعبیر خود بیان فرمود، منعکس می‌شود. به گونه‌ای که این تعبیر رؤیا، گویای سرنوشت همسان او با عمار یاسر است که پیامبر، قاتلان او را «باغیه» نامید. [۹] این همسانی و مشابهت، نه تنها در مرگ، بلکه در زندگی این دو نیز جاری بود تا جایی که امام صادق فرمودند: «محمد بن ابوبکر و عمار یاسر همواره از نافرمانی خدا اجتناب می‌ورزیدند.» [۱۰]

ولایت‌مداری و حق‌پذیری، مهم‌ترین شاخص و مدال‌بندگی محمد بن ابوبکر است که پیوسته با خود به همراه داشت. با اینکه او منسوب به خلیفه اول بود و انتظار می‌رفت در جبهه مخالفان امیرالمومنین (علیه السلام) حاضر شود و یا موضع بی‌طرف برگزیند، اما وی با شناخت موقعیت حق در جامعه، تمام عزمش را برای یاری امام‌زمان خویش به کار بست و از هیچ کمکی دریغ نکرد. محمد بن ابی بکر چه زمانی که در نبرد جمل و صفین فرماندهی پیادگان و صفوف میانی سپاه را در برابر ناکثین و قاسطین بر

عهده داشت و چه زمانی که در مقام والی مصر ایفای نقش می نمود، همواره به عنوان هواداری پرشور و رزمنده ای حق جو، در غبار فتنه هایی که برای پوشاندن حق و حقیقت به پا شده بود، با بصیرتی شایان، قد برافراشت و از جبهه حق دفاع کرد. [۱۱]

اندوهی جانکاه

پیوند میان محمد بن ابی بکر و امیرالمومنین دو سویه بود، زیرا امیرالمومنین (علیه السلام) نیز محمد را دوست می داشت و رفتار او را تحسین می کرد. ایشان معتقد بود که محمد همواره در انتظار قضای الهی و چشم به راه پاداش خداوندی بود. با کج رفتاری های فاجران دشمنی می کرد و نرمی و وقار مؤمنان را دوست می داشت. [۱۲]

خبر شهادت محمد چنان برای امیرالمومنین (ع) سنگین و دردناک بود که فرمود: هیچ کشته ای به اندازه محمد مرا اندوهناک نساخت. او برای من فرزندی، و برای فرزندانم، برادری بود. اندوه ما بر او به اندازه شادی شامیان است؛ جز آن که از آنها یک دشمن و از ما یک دوست کم شد. او برای خدا بنده ای صالح و برای من فرزندی نیکوکار بود. خدا محمد را پیامرزد که به قدر توان کوشید و تکلیف خویش را به انجام رساند. [۱۳] محمد بن ابوبکر با اینکه در نگاه بیشتر مسلمانان یک آفازاده محسوب می شد اما شرافت و اصالت را در پیوندهای خانوادگی جست و جو نکرد بلکه با اعتماد بر درجات ایمانی، از غل و زنجیرهای دودمانی فراتر رفت و سعادت و بختیاری خود را در پذیرش ولایت امیرالمومنین علی بن ابی طالب (علیهما السلام) و پیروی از سیره ایشان یافت و در سایه سار وجود امام زمانش رشد کرد، شکوفا شد و در همین راه به فیض شهادت و عاقبت بخیری ابدی رسید. مزار شریفش امروز در منطقه «فسطاط» مصر قرار دارد.

پی نوشت

- [۱]. برگرفته از: ثقفی، الغارات، ج ۱&؛ rlm، ص: ۲۸۸.
- [۲]. قاضی نعمان، شرح الأخبار فی فضائل الأئمة الأطهار علیهم السلام، ج ۲&؛ rlm، ص: ۵۱۳.
- [۳]. بلاذری، أنساب؛ rlm&؛ الأشراف، ج ۱&؛ rlm، ص: ۴۴۷.
- [۴]. ابن قتیبة، المعارف، ص: ۱۷۵.
- [۵]. قمی، سفینة البحار، ج ۲&؛ rlm، ص: ۳۶۴.
- [۶]. شهیدی، ترجمه نهج البلاغة، ص ۵۲، خطبه ۶۸.
- [۷]. مامقانی، تنقیح المقال فی علم الرجال، ج ۲&؛ rlm، ص: ۵۷.
- [۸]. مفید، الإختصاص، ص: ۶۱.
- [۹]. عسقلانی، الإصابة، ج ۱&؛ rlm، ص: ۳۷۱.
- [۱۰]. کشی، رجال الکشی، ص: ۶۳.
- [۱۱]. ابن اعثم، الفتوح، ج ۲&؛ rlm، ص: ۴۷۸.
- [۱۲]. ابن اثیر، الكامل فی التاریخ، ج ۳&؛ rlm، ص: ۳۵۹.
- [۱۳]. مسعودی، مروج؛ rlm&؛ الذهب، ج ۲&؛ rlm، ص: ۴۰۹؛ یعقوبی، تاریخ؛ rlm&؛ یعقوبی، ج ۲&؛ rlm، ص: ۱۹۴.